

INTRODUKSIYON

Sa kani-kanilang mensahe, ipinapaalala sa atin ng kasalukuyan at ng dating dekanong Kolehiyo ng Arte at Literatura (KAL), Elena Rivera Mirano at Virgilio S. Almario, ang kahalagahan hindi lamang ng pag-aaral ng kasaysayan at katangian ng komedya at sarsuwela kundi ng pagkilala at paghimok sa masinop at matiyagang pagsusuri ng anyong sining gaya ng dula tungo sa pagkamit ng pambansang kalinangan at kaakuhan. Alalaong baga ay tugon ang labindalawang sanaysay sa dobleng isyung ito ng Philippine Humanities Review (PHR) sa pag-aaral at pagsusuring tinutukoy nina Mirano at Almario. Hinggil sa komedya ang mga sanaysay nina Nicanor G. Tiongson, Resil B. Mojares, Nikki Briones-Carsacruz, Isaac J. Donoso, at Jazmin Badong Llana. Tinatalakay naman nina Nicanor G. Tiongson, Priscelina Patajo-Legasto, Ramon P. Santos, Maria Rhodora G. Ancheta, Patricia Marion Y. Lopez, Ma. Cecilia Locsin-Nava, at Mario Roger Quijano Axle ang sarsuwela.

Hindi maipagkakaila na marami pa rin ang nangangamba, kung hindi man nag-aalinlangan, sa tunay o karapat-dapat na katayuan ng komedya at sarsuwela sa sining, kultura, at lipunang Filipino. Representasyon ang isyung ito ng PHR sa paninindigan ng KAL hinggil sa naturang usapin. Walang-dudang matatalas ang mga historikal at pilosopikal na pamamaraan at perspektibang makabayan hinggil sa paksa ng mga artikulo sa koleksiyong ito. Halimbawa, hatid ng payak na paglalahad ng kasaysayan ng dalawang anyong teatro, iminumungkahi ng mga artikulo ni Tiongson ang mga dahilan kung bakit Filipino ang komedya at sarsuwela. Gamit ang mga susing salita mula sa mga wika sa Filipinas, sinusuri naman ni Patajo-Legasto kung papaanong sa pamamagitan ng radikal na tradisyon ng mga sarsuwela naihatid sa kasalukuyang mga Filipino ang dalumat ng nasyon. Gamit ang kasanayan niya sa larang, inilalatag ni Santos ang musikal na pagbabanyuhay ng zarzuelang Espanyol nang pumasok ito sa sosyo-politikal na kaligirang Filipino. Sinusuri ni Ancheta ang mga elemento ng pagpapatawa sa sarsuwela bilang bahagi ng paglikha ng komunidad at lipunang Filipino sa konteksto ng makabayang pakikibaka. Ibinabahagi ni Donoso ang historikal na pagkakahubog ng tradisyonal na representasyon ng Muslim at Kristiyano mula sa Europa patungong Latin Amerika at Filipinas. Samantala, isinasalaysay sa atin ng artikulo ni Quijano, sa malaking tulong ni Daisy Lopez, ang mga unang pagtatanghal ng zarzuela sa bansa.

Bukod sa mga batayang usaping pangkasaysayan, binibigyang-linaw ng kalipunang ito ang ilang suliraning naiuugnay sa komedya at sarsuwela. Iginigiit ni Tiongson, halimbawa, ang kahalagahan ng muling pagpapasigla ng mga naturang anyong teatro hindi lamang para mapanatili o mapaunlad pang lalo, kundi para bumuo ng pambansang teatrong mahalaga sa kolektibong pagdadalumat ng nasyon ng mga mamamayan nito. Samantala, itinutuwid ni Mojares, sa pamamagitan ng kapansing-pansing format na mga talâ, ang ilang malaganap na persepsyon sa umano'y limitasyon ng komedya. Halimbawa, tunay nga namang kaalinsabay ng pagpapatawa ng mga pusong at katuwang ng pambubulabog ng mga payaso hindi lamang ang bastang pagpapakita ng sensitibong panlipunang hirarkiya, kundi ang pagpapahalaga sa kakayahan ng mga manonood (mamamayan) na maging kritiko ng sarili, ng lipunan at bansa, at ng likhang-sining. Pinatutunayan naman ni Briones-Carsicruz na sa kabila ng pagtakda sa mapanlait na representasyon ng mga Muslim laluna matapos ang trahedya ng Setyembre 11, marami sa mga komedya sa Espanya, Gitnang Amerika, at Filipinas ang sa katunayan ay lumalayo sa nakagawiang pagturing sa "Moro" bilang masamâ at lupîg. Gamit ang sarsuwelang Tagalog noong maagang ikadalawampung siglo, sinusuri ni Lopez ang representasyon ng kababaihan sa mundo ng teatro at kinapapalooban nitong lipunan at kasaysayan habang binubuksan ang posibilidad ng pag-alpas ng mga babaeng tauhan sa mga pamantayan ng mabuting asal na itinakda ng ilang popular na moralistang libro sa parehong panahon. Dalawang artikulo naman ang nagpapatunay ng masiglang pananatili kapwa ng komedya at sarsuwela. Sa isang banda, tinatalakay ng mga artikulo nina Llana at Locsin-Nava ang praktis ng dotoc sa Baao, Camarines Sur; komedya sa Bigaa, Legazpi City; at sarsuwela sa Silay City, Negros Occidental. Nagpapatunay, sa kabilang banda, ang dalawang artikulo sa pagpapatuloy ng mga tradisyonal na anyong teatro ng bansa.

Binasa ang orihinal na bersiyon ng labindalawang artikulo sa mga kumperensiyang idinaos sa Komedya Fiesta noong 2008 at Sarsuwela Festival noong 2009. Bilang bahagi ng pagpapasigla at pagpapaunlad ng komedya at sarsuwela, minabuti ng mga patnugot na isama ang pagtalakay sa perspektibang administratibo ni Aurea Brigino sa proseso ng pagpapalano, pananaliksik, promosyon, pag-oorganisa, at ebalwasyon sa kinahinatnan ng mga nabanggit na pagdiriwang.

Gonzalo A. Campoamor II